

Postavlja se dakle pitanje, hoće li novi sistem poboljšati ili pogoršati dosadašnje stanje. Kod tekstova ćirilicom bilo je dosada, mislim, gore nego kod nas. Tamo su se imena nalazila isključivo fonetizirana, pa je onda redovito bilo tako, da su čitaoci i krivo pisali i djelomično krivo izgovarali ta strana imena. Kod nas su bar znali, kako da ih pišu. No upravo ova zamisao, sa navođenjem izgovora u zagradi, čini se, da će pomoći čitaocu: on će znati, kako da izgovori strano ime. Ovdje dolazi dakako jedno drugo važno pitanje, a to je: naći što autentičniji način prikazivanja tog izgovora. Jer prikazivanje izgovora fonetskim simbolima ne dolazi dakako u obzir — morat ćemo se zadovoljiti znakovima našeg alfabeta. I upravo će ovdje naši lingvisti morati priskočiti u pomoć novinarima i izdavačima, od kojih se ne može tražiti, da tako savršeno vladaju sa pet, šest stranih jezika, da bi mogli odgovorno fonetizirati tuđa imena u štampi i knjigama. To se uostalom već pokazalo. Dovoljno je otvoriti bilo koje novine, gdje su već počeli primjenjivati ovo pravilo, pa da se vide često upravo apsurdni oblici u zagradama iza stranih imena. No pisce tih članaka ne možemo osuđivati — od njih je samo simpatično, što su se prihvatili tako kompliciranog posla. Trebalo bi upozoriti redakcije listova, izdavačka poduzeća, radio-stanice, da svaki put, kad naiđu na jedno novo strano ime, slobodno zamole stručnjake — fonetičare i lingviste — da im pomognu. Koliko puta je problem za naše novinare, kako da pravilno transkribiraju strane riječi u svojim člancima, koliko puta spikeri naših radio-stanica žele znati, kako da izgovore ovu ili onu riječ! A ako bi oni postali posve sigurni u svoj izgovor stranih imena, postale bi upravo novine i radio one institucije, čiji bi oblik izgovora svaki naš građanin prihvatio kao jedino ispravan i kompetentan. Tako će kombinacijom žive riječi na radiju i transkribirane u tekstu čitalac biti kadar da dosta dobro izgovara svako novo ime, koje se pojavi u štampi, pa bilo ono iz ma kojeg jezika.

Nada Horvat

OSVRT NA JEDAN PRIJEDLOG PRAVOPISNE KOMISIJE

Uredništvo je pozvalo čitaoce, da se poželji osvrnu na prijedloge Pravopisne komisije, koje je ukratko prikazao prof. Ljudevit Jonke u 3. broju »Jezika« prošloga godišta. Iskorišćujem ovu priliku i iznosim svoju zamjerku o jednome poglavlju našega budućeg pravopisa, kako ga je predložila komisija. Riječ je o interpunkciji. Između gramatičke i logičke interpunkcije, s kojima se na izgled nije zadovoljila, komisija je pronašla treće rješenje, ali ni to rješenje nije bez nedostataka, a niti je ona dovoljno vodila računa o pravopisnoj raširenosti i tradiciji pisanja, što je češće isticano, otkako se počelo raditi na izradbi zajedničkoga pravopisa. Naime, komisija se odlučila za logičku interpunkciju nadopunjenu elementom rastavljanja. Element rastavljanja kao dopuna logičkoj interpunkciji dosad nije bio poznat u našoj pravopisnoj ili gramatičkoj terminologiji. Išlo se, izgleda, za tim, da se nađe kompromis između gramatičke interpunkcije Boranićeva Pravopisa i Beličeve logičke interpunkcije. Kako slijedi, ovaj je kompromis, ako ga je tako moguće nazvati, na štetu gramatičke interpunkcije, jer je ona potpuno odbačena, a prihvaćena logička s jednim dodatkom, koji je čini logičnijom, utoliko što vodi brigu donekle o čitaočevoj naravi, kako ne bi odviše naprezao misao u duljim rečenicama. Ovaj most između gramatičke i logičke interpunkcije izgleda dosta krhak. Element rastavljanja ima dakle i neku osobinu gramatičke interpunkcije. Bez obzira na dopunu logička interpunkcija ostala je i ostat će neodređena i dalje. Taj jezičac ne će je učiniti dovoljno određenom. Koliko pisaca (ili pak pisara), toliko i logičkih interpunkcija i elemenata rastavljanja. Istu rečenicu nekoliko ljudi rastavit će svaki na svoj način. Jedan smatra, da treba istaći neku misao, a drugi opet ne bi za to vidjeli potrebu pa bi istakli nešto treće.

Svi slavenski jezici imaju gramatičku interpunkciju, njemački jezik i još neki, jedino je u beogradskom pravopisu uvedena logička. Bit će uvedena jamačno pod utje-

cajem francuske književnosti. U Hrvatskoj je gramatička interpunkcija stara koliko i novija hrvatska književnost; datira dakle od Hrvatskoga preporoda. Duboko ukorijenjena pravopisna tradicija. Više od jednoga stoljeća. A preko nje se olako prešlo! Moglo bi se ovo pitanje drugačije gledati, ako bi bilo izdvojeno iz ostalih poglavlja nacрта skorašnjega pravopisa. Pogledajmo, koliko će i kakvih će biti sve dvostrukosti u tome pravopisu, a koje je komisija prihvatila vodeći računa o tradiciji i proširenosti upotrebe. Pisat će se, dakako, uho i uvo, muha i muva, protuha i protuva; tko i ko, netko i neko. vražji i vražiji, ptičji i ptičiji; so i sol, do i dol, soko i sokol, čio i čil, topao i topal i t. d. Uz ovo potrebno je istaći, da ostaju dvojni oblici za pisanje futura I. u glagola s infinitivnim završetkom na -ti. Tako će se pisati žet ću i žeću, jest ću- i ješću. bit ću i biću i dr. I ovdje je naglašena tradicija pisanja na jednoj i na drugoj strani, iako bi se onda moglo prema fonetskom principu pisati skupa gotovo svako složeno vrijeme ili način.

Iz navedenih primjera jasno se vidi, kako je komisija vodila puno brige o tradiciji pisanja, kad su u pitanju i sitne stvari, a ovu vrlo krupnu, i dosta osjetljivu, i vrlo staru, i naučno opravdanu riješila je jednostrano. Tu komisija nije bila dosljedna!

I gramatička i logička interpunkcija imaju svojih prednosti i nedostataka. Iskustvo je pokazalo, da su obje prikladne za višu pismenost, ni jedna ne sputava misli. Isto tako iskustvo je pokazalo, da je gramatička određenija, stabilnija i lakša naučiti. Logička donekle graniči s anarhijom. A da je nezgodna, dokazuje i odluka Pravopisne komisije, da u nju uključi obavezno i element rastavljanja, koji, budi uzgred rečeno, ne će svatko vidjeti pa ni unijeti, tko je dosad pisao služeći se logičkom interpunkcijom. Ovo bi moglo zadati poteškoća u nastavi

materinskog jezika u srednjim školama, osobito u nižim razredima!

Stoga mislim, da bi Pravopisna komisija i u pitanju interpunkcije mogla uvesti dvostrukost: logičku i gramatičku interpunkciju, pa neka se svaki pisac služi, kojom hoće. Pogotovu u izdanju naučnih tekstova gramatička je interpunkcija često nezamjenjljiva.

Mate Šimundić

GODIŠNJA SKUPŠTINA HRVATSKOG FILOLOŠKOG DRUŠTVA

16. veljače održana je u Zagrebu godišnja skupština Hrvatskog filološkog društva. Upravni je odbor podnio izvještaj o radu u godini 1957. Značajan je njegov uspjeh izdavanje triju časopisa: »Jezika«, »Umjetnosti riječi« i »Filologije«. U god. 1958. predviđa se u jesen sastanak slavista svih škola iz Narodne Republike Hrvatske. Upravnom odboru podijeljena je razrešnica s osobitim priznanjem, a nakon toga je izabran novi odbor, kojemu je predsjednik prof. Josip Torbarina i tajnik prof. Ljudevit Jonke.

U posljednje vrijeme osnovane su dvije podružnice Hrvatskoga filološkog društva, i to jedna u Slavonskom Brodu, a druga u Varaždinu. Osobitom aktivnošću ističe se podružnica u Vinkovcima, koja je razgranala rad u svim važnijim mjestima svojega kotara.

Za potrebe lektorske sekcije priložio je Franjo Petričević 20.000 Din, na čemu mu upravni odbor izriče iskrenu zahvalnost.

Lj. J.

POPRAVITE POGREŠKE!

U 2. broju »Jezika«, u članku »Pravopisna komisija o akcentima« potrebno je na str. 35. u 3. redu odozdo, umjesto riječi *Hrváti* staviti riječ *zapovjednici*, kao što i zahtijeva tekst, koji govori o trosložnim i višesložnim imenicama. U istom broju na str. 62. u 6. redu odozgo, u lijevom stupcu, umjesto *Sendis* trebalo je stajati *Sendž*.

JEZIK, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika. — Izdaje Hrvatsko filološko društvo u Zagrebu. — Uređuje uređivački odbor: *Josip Hamm, Mate Hraste, Ljudevit Jonke*. — Glavni i odgovorni urednik: *Ljudevit Jonke*. — Časopis izlazi svaka dva mjeseca.

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
ZAGREB, TRAVANJ 1958. GODIŠTE VI.

PJESNIČKI JEZIK I PROŠLOST

Zdenko Škreb

Kad slušamo na pr. umjetničku recitaciju pjesama Cesarićevih ili Tadijanovićevid, pa ako gledamo izvedbu Marinkovićeve Glorije ili Matkovićeve Herakla ili opet čitamo pripovijetke Kolarove ili Andrićeve, — dojam, koji ta pjesnička djela proizvode na nas, može biti različit. Mogu nas stil, ideologija, fabula, kompozicija privući, očarati i oduševiti; mogu nas ostaviti nezainteresiranima, a mogu nas, štoviše, i zamoriti ili odbiti. Ali ako iskreno volimo poeziju, ako ne možemo živjeti bez nje, mi ćemo se u to prihvaćanje i odbijanje, u to oduševljenje ili otuđivanje unijeti čitavom svojom ličnošću: jer ta djela, ona su glas našega srca, naše okoline, naših problema i naših osjećaja; samo je taj glas jedamput čist i zvučan, pa ga priznajemo, a drugi put čini nam se disonantnim i iskrivljenim, pa ga se odričemo. Ako ga priznajemo, gotovo uvijek ćemo izravno osjetiti, što pjesnik želi reći, pa ne ćemo ni zamijetiti, kakvim je umjetničkim sredstvima proizveo ovaj dojam na nas (u tom baš i leži poteškoća stilske interpretacije pjesničkoga djela). Kad nas opet stil odbija, mi ćemo to redovito, ako nismo vrlo školo-vani književni historičari, pripisati tome, što ne prihvaćamo onu vijest o čovjeku, koju svaki pjesnik, ovako ili onako, želi čitaocu priopćiti, a koja nam se ovdje čini neprihvatljivom. Bio sam prisutan kod seminara o književnosti u Radničkom sveučilištu u Zagrebu, kad su učesnici složno upravo ismijali neke Davičove pjesme. Oni su bili uvjereni, da Davičo *njima* nema što reći, da su te pjesme dokona književnička posla; nisu znali, da ih ne odbija Davičova vijest o čovjeku, nego njegov stil. U onim dakle pjesničkim djelima, koju slušaoci, gledaoci, čitaoci primaju kao razgovor sa suvremenikom, problem pjesničkoga jezika u prvi mah uopće se ne će postaviti.

Ali što onda, ako taj pjesnički jezik na nas ne djeluje kao pjesnički jezik, t. j. ako pjesničko djelo ne budi u nama nikakav estetski dojam, čak ni estetsku indiferentnost, nego nam se pričinja kao više manje zanimljiv antikvitet? Kao dokumenat *povijesti*, a ne poezije? Tako će redovito na čitaoca nestručnjaka — a to su najsimpaticiiji, pravi čitaoci! — djelovati pjesničko djelo prošlosti, t. j. onoga doba, koje se u osnovnim svojim životnim problemima, pa prema tome u svom nazoru o svijetu i životu bitno razlikuje od našega. Nije važno, da li je to bliska ili daleka prošlost. Gdjekad su pjesnička djela bliske prošlosti pokriva za nas mnogo debljom prašinom nego ona iz razmaka od nekoliko stoljeća. U Beču sam gledao dvije večeri uzastopce lijepu izvedbu Wildeove drame »Idealan suprug« (1895) i Schillerove tragedije »Djevica Orleanska« (1803). Kod prve sam gotovo čitave večeri klimao glavom i čudio se, kud je taj Wildeov svijet otišao unepovrat, dok je Schiller djelovao gotovo aktualno. Ako to primijenimo na vlastitu povijest književnosti: junačka narodna pjesma, lirska pjesma naših Dubrovčana petrarkista, Gundulićev Osman, Kačić, Tito Brezovački, pa i bliže nama Nemčićeve Putositnice, Bogovićeve drame, Vrazove Đulabije, Preradović velikim dijelom, mnogo u Šenoe i t. d., i t. d., to je danas prošlost, ako ne za sve, a ono bar za veliku većinu. Za našu mladež po svoj prilici bez izuzetka — recimo oprezno: gotovo bez izuzetka. Pa kako da im to onda u nastavi oživimo kao poeziju, kao umjetnost?

Jer s tim se moramo pomiriti: ako je istina, da je pjesničko djelo rezultat posebne funkcije, posebne izražajnosti jezika, dakle rezultat upravo pjesničkoga jezika, i da se upravo time razlikuje od pisma, novinske vijesti ili naučne rasprave;¹ ako je nadalje istina, da takav pjesnički jezik nije nekakva nadzemaljska, eterička, vanvremenska transformacija jezika, za koju ne vrijede kategorije vremena i prostora, nego je samo jedan od strukturnih stupnjeva ili oblika samoga jezika,² — onda je jasno, da i pjesnički jezik ima svoju povijest, svoj povijesni razvitak, upravo kao i jezik svagdašnjega saopćavanja. Onda je jasno i to, da će se i kod pjesničkoga jezika nužno pojaviti ono isto, što se javlja kod svagdašnjega: da će jezik starijih povijesnih razdoblja jednoga dana potomcima postati nepristupačan. Kod svagdašnjega jezika reći ćemo, da je postao nerazumljiv, — kod pjesničkoga, da je izgubio za nas estetsku izražajnost, umjetničku značajnost. A u povijesnom se razvitku estetska izražajnost gubi brže nego sama razumljivost. Ne može se reći, da ne bismo zapažali određenu tehniku pjesničkoga jezika u gradnji stiha, u stilskim osobinama, u književnim konvencijama pripovijetke ili drame, u zapletu fabule; ali kao što dinosaur ili plesiosaurus za nas realno više ne postoje, tako će ta tehnika za nas biti beznačajna. *Estetski*, umjetnički ona za nas više ne će postojati.

¹ Usp. Jezik, II., str. 129. i dalje.

² Usp. Jezik, IV., str. 133/4.